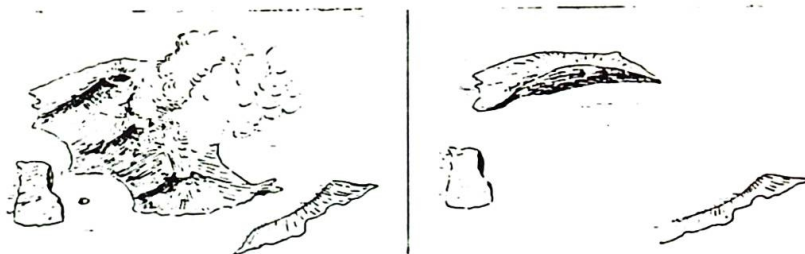

KRAKATAO

Ikke sjelden leser eller hører vi om vulkanske prosesser: nye vulkaner kan dannes, utslukte vulkaner begynner å røre på seg igjen, eller virksomme vulkaner kan tilta i heftighet. Ofte fører de vulkanske utbrudd til katastrofer med tap av menneskeliv.

Det opptrer forskjellige former for vulkanisme. Folk flest forbinder kanskje vulkanisme med utbrudd av lava (smeltet stein). Imidlertid forekommer det også vulkanske utbrudd uten lava, og disse er kanskje de mest ødeleggende. Vesuvus utbrudd i år 79 e.Kr. var av denne typen. Da ble byene Pompei og Herculaneum begravet under et tykt lag av aske.

Et av de verste og mest ødeleggende vulkanske utbrudd som historien kjenner til, inntraff i 1883 i den lille øygruppen Krakatao i Sundastredet. Vulkanen hadde ikke vært i virksomhet siden 1680, men den 20.mai 1883 våknet den igjen til liv. Da skjød det ut av vulkanen en 11 000 meter høy søyle av aske og vanddamp som bredte seg ut over et område med en radius på 500 km. Utover sommeren hadde Krakatao en rekke slike utbrudd, og virksomheten endte om formiddagen den 27.august 1883 med en uhyggelig katastrofe. Da inntraff voldsomme eksplosjoner, og mer enn halvparten av øya og deler av havbotnen ble sprengt i luften. Der hvor det før fantes land ble det hav med dybder ned til 300 m. Stein så store som menneskehoder ble slynget 30 km. bort, og utsprengt materiale ble blåst mer enn 50 km. til værs. Finere partikler holdt seg svevende i den høyt i flere år og forårsaket et eiendommelig purpurrødt lys i atmosfæren ved solnedgang og soloppgang. På havet omkring fløt et så tykt lag av pimpstein at sjøfarten ble hindret lenge etter eksplosjonen. En har beregnet at ialt ble 18 milliarder m³ fjell sprengt i lufta. Det er mer enn hele Ulrikken - fra sjønivå til toppen. Eksplosjonen førte til at det oppsto en flodbølge som var 36 m. høy. Den skylte inn over kystene av Java og Sumatra, og mer enn 36 000 mennesker omkom. Flodbølgen forplantet seg over Det indiske hav og Stillehavet og ble iaktatt ved Ild-

Krakatao før og etter.

landet 17 timer etter eksplosjonen. Også langs Atlanterhavets kyster ble flodbølgen merket flere steder. Drønnen etter eksplosjonen ble hørt over 1/14 av jordoverflaten, og luftbølgene førte til at butikkruter sprang i Djakarta, 200 km. borte.

En antar at årsaken til denne katastrofale eksplosjon var at sjøvannet klarte å trenge inn i et stort lavakammer under vulkanen. Derved ble det utviklet enorme mengder vanddamp, og dette resulterte i en sterk økning av gasstrykket i lavakammeret. Til slutt ble gasstrykket så stort at alt fjell over lavakammeret ble "blåst" bort. Ved denne siste eksplosjonen ble vulkanens energi utløst, og den har siden holdt seg i ro.

Finn J. Skjerlie

Særtrykk av Bergens Tidende 30.11.68. Hentet fra "Godbiter fra Samlingen" nr. 35, 1969, utgitt av Universitetet i Bergen.